

Техническите новости в развитието на българската печатна журналистика

Гл. ас. д-р Тодор Г. Панайотов

Пролетна научна конференция

„Кибер медии и журналистика“

16 и 17 май 2019 г., Нов български университет

Техническите новости играят голяма роля в развитието на печатната журналистика. Нейното възходящо развитие е невъзможно без различните печатарски машини, телеграфа, телефона, пишещата машина, фотоапарата, диктофона и компютъра. След тяхното внедряване в журналистическата професия се променя начина на списване, облика на периодичните печатни издания, скоростта при тяхната подготовка и отпечатване.

За жалост, техническите новости стават достояние на българските журналисти значително по-късно отколкото при техните колеги от Западна Европа и Северна Америка. Причината за това е, че българската журналистика и българския периодичен печат се зараждат близо два и половина века след началото на журналистиката и периодиката в Европа и света. Това изоставане се дължи на факта, че българите са принудени да живеят в изостаналата Османска империя и насилствено са откъснати от общото развитие на европейския континент. Докато през 19. век пресата в Западна Европа и в САЩ е във възход, има милиони читатели и генерира огромни печалби, българската периодика и журналистика едва прохожда. Чак в средата на 19. век, извън българските земи, се появяват първите наши вестници и списания.

След създаването на модерната българска държава обаче само от 1879 до 1944 г. се появяват над девет хиляди периодични издания. Водещите сред тях

сравнително бързо въвеждат в експлоатация техническите новости свързани с печатната журналистика. В края на 19. и началото на 20. век най-големите наши столични вестници разполагат с телефони, пишешци машини, фотографски апарати, вестникарски ротативни машини и линотипни машини. През 1898 г. е създадена Българската телеграфна агенция (БТА). За печатните медии в страната тя бързо се утвърждава като меродавен източник на информация за България и света.

Разбира се, изданията, които първи въвеждат техническите новости придобиват преимущество пред своите конкуренти в битката си за читателите. Затова през първата половина на 20. век най-четените всекидневни вестници са „Вечерна поща“, „Дневник“, „Утро“, „Зора“, „Заря“, „Мир“, „Слово“, защото те въвеждат редица новости в редакционната дейност.

За ролята на телефона в редакционната дейност свидетелства Стефан Танев. Той е сред най-известните български журналисти през първата половина на 20. век. Ето какво пише в своите спомени Стефан Танев: „Най – бързите новини до читателя достигаха не чрез БТА, а по друг източник, по друг път. На тях дължи в голяма степен успеха си „Дневник“. Предаваше ги по телефона кореспондентът на вестника от Русе Ал. Стоев [...] Стоев изпращаше всеки ден към обяд на пристанището някое момче да му вземе румънските утринни вестници, излезли същата сутрин в Букурещ, които пристигаха с параходчето от Рамадан. Преглеждаше ги в канцеларията, превеждаше набързо и накъсо някои телеграми, частни техни телеграми и в 12 ч. ги предаваше по телефона в нашата редакция... защото трябваше да се бърза да се качи вестникът навреме на машината, за да не го изпреварят другите вестници. Излизаха като „специални телеграми“ на „Дневник“ или като „служба“.

Телефонът остава дълго време основно средство за комуникация в българските печатни медии. В разгара на Втората световна война именно съобщение предадено по телефона довежда до един от най – големите скандали в историята на българския печат. Ето част от едно писмено обяснение на

главния редактор на вестник „Мир“ Петър Тасев до директора на “Издателство вестник „Мир“ АД: „Съобщението в понеделнишкия брой на „Мир“, че в Германия е спокойно, бе донесено в редакцията от капитан Нерезов – брат на берлинския ни кореспондент Владимир Нерезов. Било му предадено заедно с други съобщения по телефона от Берлин. Едни от тия съобщения цензурата пусна, други – не. Съобщенията, вместо на шпалта, бяха прочетени от помощника ми на цензурата по телефона. Понеже дойдоха късно. Трябваше да се бърза. Впрочем, при такива случаи редакцията редовно си служи по телефона. Този път обаче от цензурата заявиха, че съобщението било напечатано по един начин, а прочетено при друга редакция. Първите протести, че е поместено въпросното съобщение, дойде от цензурата на другия ден.

Посетих веднага началника на цензурата. Сетне бях при директора на печата, комуто връчих писмено обяснение. Но понеже разбрах, че недоволството иде от германската легация, посетих и съветника д-р Берге. Между това председателят на Дружеството на столичните журналисти се срещна на два пъти с директора на печата, от който разбрал, че въпросът е отнесен до министър-председателя. Очакван бил, обаче, министър Габровски да се завърне от провинцията, за да вземе решение, да се накаже вестник “Мир”. През това време на три пъти се обади от Берлин Нерезов, който заявява, че е изпратил съобщението със знанието на берлинската пропаганда. Последната от своя страна на запитването на германската легация в София, изпратила писмено обяснение. Дали това писмо е вече получено или не е – не знам. Узнавам обаче, че раздражението е още силно и цензурата беснее и заплашва. Недоволни са от “Мир”, както узнавам и министрите. Никога “Мир” не бил намерил случай да похвали тяхната политика. Редакцията от своя страна направи всички усилия да попритъпи тия чувства на правителството, на цензурата и на германците [...] Докато властта се дразни от вестника, трябва да отбележа, че престижът му и тиражът му расте.”

От края на 20. и началото на 21. век компютрите и Интернет стават

неизменна част в редакционната дейност на българските журналисти от печатните медии. Първият български вестник в Мрежата е „Пари“. Той се появява там през 1995 г., само три години след излизането на първия онлайн вестник в света.

Издатели и редактори се съобразяват с новите медийни реалности и търсят нови читатели и нови канали за разпространение на печатните издания. Претрупаният с информация съвременен човек отделя все по-малко време за четене. Особено това важи за младите поколения, чиито медийни навици са свързани по-силно с визията, отколкото с текста. Затова всеки съвременен вестник залага на цветния печат, по-добрата хартия и на триканалното съобщаване – текст, снимки, графики. Освен това от края на 20. и началото на 21. век масово се наложи таблоидният формат. Днес с този формат излизат дори най-ярките представители на елитния печат като „Таймс“ и „Гардиан“. Компактният формат доведе до нов начин на писане и предлагане. Текстове вече са по-малки по обем, но затова пък са свръхактуални, а графичният дизайн е не просто по-динамичен и вълнуващ, а се стреми да подпомага читателя в ориентацията и селекцията на текста.

Големите издателски групировки не спряха дотук и от началото на нашия век развиха свои онлайн версии. Именно чрез тях издателите се стремят да достигнат до нови целеви групи и съответно до нови приходи за вестникарските издателства. Практиката доказва, че Мрежата не само не е заплаха, но може и да даде ново начало за най-старата медия. Вестникът онлайн е важно допълнение на печатното издание и се възползва от безспорното предимство на изданието майка – известната марка. Базираните онлайн вестници разполагат с глобална достъпност, мултимедийност, автоматично търсене, постоянна актуализация и дават възможност на читателите за обратна връзка чрез чатове, вотове, дискуссионни форуми и други.

Особено интересна разновидност на печатната журналистика в дигитална опаковка е т. нар. е-рарег. В Европа и САЩ с този термин се нарича

електронната версия на печатната медия, която е представена в Интернет не само едно към едно, но и в оригиналния си дизайн. От българските издания своите факсимилни версии в PDF формат онлайн разпространяваха спрелите да излизат вестници “Дневник” и “Пари” и продължаващите да излизат и днес всекидневници “Труд” и “24 часа”. Е-рарег е предназначен за потребители, които се интересуват от даден вестник, но не са в състояние да получават печатният му вариант. Главно ползватели на този продукт са абонатите в чужбина и пътуващите хора, които искат да четат оригиналното издание, дори преди неговото разпространение. Предимствата на е-рарег са, че може да бъде получен по имейл, прегледан онлайн или да бъде четен офлайн.

В заключение ще изтъкна, че техническите нововъведения преобразиха печатните медии и тотално промениха комуникацията на журналистите с техните читатели и потребители. Днес журналистите не само информират своята аудитория, но и осигуряват на гражданите практическа възможност за изразяване на мнения, поставяне на оценки, както и да дават съвети и препоръки. Онлайн емисиите на пресата, симулацията е-рарег и мобилните версии са нови, модерни канали за печатните медии в България. Безспорно, техническите новости предоставят нови възможности за развитието на българската печатна журналистика.

Източници и литература:

1. Централен държавен архив (ЦДА) фонд 568к, опис 2, архивна единица 623, лист 1-6.
2. Вълканова, Веселина. Дизайн на вестника. Традиционни, хибридни и онлайн емисии на пресата. София: Софийски университет „Св. Климент Охридски“ – Факултет по журналистика и масова комуникация, 2008.

3. Георгиев, Лъчезар. Организация на издателския процес. История и съвременни аспекти на издателската дейност в България XIX - XX век. Велико Търново: Университетско издателство „Св. Св. Кирил и Методий“, 1994.
4. Дерменджиева, Грета. Онлайн журналистика. Медиите в дигиталния свят. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2012.
5. Панайотов, Тодор. Български издатели и журналисти. София: ПАН, 2013.
6. Панайотов, Тодор. Начало, развитие и край на акционерните дружества „Български печат“ и „Преса“. – Год. НБУ, Департамент Масови комуникации. Т. 21, 2016, София: Нов български университет, 2017, ISSN 1310-8670, (електронен носител) достъпно на http://ebox.nbu.bg/mascom17/view_lesson.php?id=11
7. Панайотов, Тодор. Метаморфозите на акционерно дружество „Стопанско развитие“. – Год. НБУ, Департамент Масови комуникации. Т. 20, 2015, София: Нов български университет, 2016, ISSN 1310-8670, (електронен носител) достъпно на http://ebox.nbu.bg/mascom16/view_lesson.php?id=10
8. Танев, Стефан, Отворени писма. Спомени и изповеди на главния редактор на в. „Утро“, писани в Централния затвор. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 1994.